

ze dus op de gewone manier, zooals een ieder dit in het dagelijksch leven doet. Het feit dient dus geconstateerd, dat uit hoofde van de onbekwaamheid tot den eed, de eed niet meer af te nemen is van het grootste deel der beschaafde klasse van de maatschappij, en dat men bij deze zich met een verklaring zal moeten tevreden stellen. Een droeve conclusie, maar die niet is te ontwijken; en waaruit volgt dat de Overheid en *in casu* de rechter, aan de verklaring of belofte van zulke personen *niet dezelfde rechtskracht verbinden mag, als aan den eed*. Wel kan men als middenterm een soort plechtige verklaring invoeren, waarvan gebleken valsheid of schending strafrechtelijk achtervolgd wordt; maar nooit mag de rechtskracht die zulk een verklaring zal hebben, met die van den eed op één lijn gesteld. Een uitweg zou hier nog te vinden zijn in het aloud gebruik van het *juramentum credulitatis*, waarop schrijver dezes, reeds bij de uitlegging van het Antirevolutionaire program wees; maar ons publiek, dat blijkbaar met dat oud gebruik volstrekt onbekend was, bleek in deze uitwerking weinig smaak te hebben. Men had namelijk oudtijds wat men noemde *Eedshelpers* (consacramentales), d. w. z. mannen van trouw en eere, die onder eede betuigden overtuigd te zijn, dat wat zeker iemand verklaarde, met de waarheid overeenkwam. En op diezelfde manier nu zou men bij personen die zelf tot het afleggen van den eed onbekwaam waren, de hulp van personen die wel geloofden, en hen door en door kenden, kunnen inroepen, om in hun eed een steun te zoeken voor de geldigheid van zijn verklaring en belofte. Doch gelijk gezegd, zulk een denkbeeld valt niet in den geest van onzen tijd. Het eerewoord van den mensch weegt zwaarder dan een eed voor God afgelegd, en in deze verlaging van de eere Gods en de verheffing van den mensch ligt het eigenlijk gevaar waardoor de eed bedreigd wordt.

Over de „zaaksgerechtigheid” kunnen we ten slotte volstaan met de opmerking, dat bij assertorische eeden, of eeden van *verklaring* de heilichheid van den eed eischt, dat de zaak van aanbelang zij, en dat men niet in allerlei nietige aangelegenheden den eed uit egoïsme misbruikte; en wat de promissore eeden, of eeden van *belofte* aangaat, dat er niets in de beloofde zaak zij, waardoor we zouden komen te handelen in strijd met Gods eere of tegen zijn geopenbaard gebod. Iets wat vanzelf insluit, dat eloften noch eeden ooit tegen de liefde jegens den naaste mogen indruischen, want al zulke eeden gaan in tegen de eere van de wet onzes Gods 1).

---

1) In dit laatste ligt tevens het antwoord op een ons gedane vraag, met het oog op wat de Wet zegt: *dat de eed tusschen hen beiden zij*. Ge moogt in zulk een zaak den eed doen als een ander dien vergt; niet zelf dien te uwen bate vergen van hem.